

JEGYZŐKÖNYVEK, LEVÉLTÁRI FORRÁSOK, FOLYÓIRATOK,

- [8] Dunántúli Ref. Egyh. Ker. Levéltára, 21. Püspökök, főjegyzők személyi fondjai, b. Pap Gábor püspök levelezése 1878 – 1895
- [9] Komáromi Zsidó Hitközség Közgyűlési Jegyzőkönyve, 507.old
- [10] Anti-antiszemita – in *Komáromi Lapok*, 1880, 1.évf.23.szám, 2.o.
- [11] NAGYVASVÁRI, Az antiszemita mozgalomhoz, in *Komáromi Lapok*, 1880, 1.évf.25.szám, 1-2.o.
- [12] PAP, G. Karácsony ünnepén, in *Komáromi Lapok*, 1880, 1.évf.26.szám,1- 2.o.
- [13] SCHNITZER, A., Az antiszemita mozgalomhoz, in *Melléklet a Komáromi Lapokhoz*, 1880, 1.évf. 26.szám,1.o.
- [14] SCHNITZER,A., Az antiszemita mozgalomhoz, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf. 1.szám,2.o.
- [15] VASVÁRI, Nyílt levél Dr. Schnitzer Arminhoz, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf.2.szám,1- 3.o.
- [16] CATO, A „semita“ kérdés, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf.2.szám,3.o.
- [17] CATO, A „semita“ kérdés, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf.3.szám,1.o.
- [18] NEUMANN, S. Komárom város izraelita polgáraihoz, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf., 5.szám,1-2.o.
- [19] Jókai Mór szülőháza, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf.34.szám,2.o.
- [20] SCHNITZER, A. Ünnepi beszéd, in *Melléklet, Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf.34.szám, 3 - 4.o.
- [21] A Jókai ünnep után, in *Komáromi Lapok*, 1881, 2.évf.35.szám,1-2.o.
- [22] Az izraelita hitközség lakomája, in *Komáromi Lapok*, 1882, 3.évf.18. szám,2.o.
- [23] Ez hazfiszág?! in *Komáromi Lapok*, 1882, 3.évf.31. szám,1.o.
- [24] IZRAELITA HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSA: Levél a szerkesztőhöz, in *Komáromi Lapok*, 1882, 3.évf.32. szám,1-2.o
- [25] HAVAS, K., Hangok Izráel kebeléből, in *Komáromi Lapok*, 1882, 3.évf.33. szám, 1-2.o.
- [26] SCHNITZER, A., Dr. in *Komáromi Lapok*, 1887, 8.évf.4. szám, 2.o
- [27] PAP,G. Felhívás Komárom város emberiesen érző polgáraihoz! in *Komáromi Lapok*, 1891, 12.évf.24. szám,1.o.
- [28] A pápaiak – Pap Gábornak, in *Komáromi Lapok*, 1891, 12.évf.33. szám,2.o.
- [29] A zsidók vallási egyne jogusítása, in *Komáromi Lapok*, 1891, 13.évf.3. szám,1-2.o.
- [30] Díszoklevél - Méltóságos és főtisztelendő Wönczky Pap Kovács Gábor úrnak, a Dunántúli Ev.Ref.Egyházkerület püspökének, és a főrendi ház tagjának, stb. Komárom”

INTERNETES IRODALOM:

- [31] http://mtdaportal.extra.hu/tizenket_ropirat/1_evfolyam/1_evf_01_szam.pdf letöltés ideje: 2015.01.03.
- [32] Szinnyei, vagy: <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/index.htm> letöltés ideje 2014.10.31.]

Kálmán Csaba Gábor:¹

Reformáció egykor és ma

Az elköteleződés teológiájának értelmezése, a keresztyén értékrendünk szerint a heidelbergi káté egyes kérdéseinek magyarázata alapján

A protestáns világ ebben az évben ünnepli a reformáció 500. évfordulóját, ami alkalmat adhat a ma élő keresztyén egyházaknak arra, hogy újra gondolja a keresztyén alapértékekhez való viszonyulását. A reformáció 500. évfordulója alkalom a számvetésre, hogy megfogalmazzuk önmagunknak is: mit is jelent a reformáció? Mi a tanulása a mi számunkra ma? Mit jelent ma Magyarországon, Európába és a világon, amit így hívunk: reformáció?

Ennek a kérdéskörnek a tisztázását nemcsak a vallási szakemberek, teológusok és az egyháztörténészek tartják fontosnak jelen körünkben, hanem a világi társaik, a közvéleményt formáló elemző és teremtő hatalmasságok is, hiszen tudjuk a XVI. században számos tényező indikálta a reformáció szükségszerűségét, amelyek nemcsak vallási okokra vezethetőek vissza, hanem társadalmi, politikai és gazdasági folyamatokra is.²

A mai emberiség az állandó reformok világában él, ami ma újnak számít az holnapra elavulttá lesz. Ez a felgyorsult világ ez a radikális kényszerhelyzet, hogy mindennap valami újat kell produkálni ahhoz, hogy aktuális eladható és felkészült legyek, az állandó változtatási kényszer, az egyik oldalon valóban elképesztő eredményeket idézett elő, de a másik oldalon egyre inkább bizonytalanságot teremt az

¹ ThDr. Kálmán Csaba Gábor, református lelképásztor, Alsóórs. E-mail: kalman.csaba.gabor@gmail.com

² Az 500. évforduló jelentőségét sem szabad csak szakrális szempontok szerint értékelni. Többek között ez indokolta azt a tényt, hogy Magyarország Kormánya 2013. október 29-én döntött a Reformáció Emlékbizottság létrehozásáról. „A reformáció jelentőségteljes kulturális és történelmi örökséget hordoz magában, miközben élteti az örökös megújulás gondolatát is.” Letöltés: <http://reformacio2017.hu/rolunk/>

emberben és környezetében. Semmi nem biztos, ami ma igaz, annak az ellenkezője is kiderülhet holnapra, így ebből fakadóan az ember egyre kiszolgáltatottabb áldozatként értelmezhető a meglévő folyamatokban és világi rendszerekben.

Az embernek szüksége van mérőföldkövekre, ahhoz, hogy értelmezni tudja önmagát és az ő által kialakított világot. A XVI. századnak a reformáció ilyen mérőföldköve lett a középkor egyház történelmének, de nemcsak vallási, hanem társadalmi, szociológiai és filozófia változásokat is generált az egyetemes történelemben is. Vajon milyen hatást gyakorolhat egy XVI. századi eszme hagyatéka a mai kor emberére, társadalmára és egyházára stb. ez az izgalmas kérdése ennek a 2017-es emlékévknek. Legalább mi az „örökösök” önmagunkban és egymás között tisztázzuk le, mit jelent, hogyan értelmezhető ez a közös kincs, amit így nevezünk: reformáció.

A reformáció társadalomra kifejtett hatását nem lehet felekezeti egyházi kérdésként értelmezni csupán, hiszen olyan változásokat indított el egész Európában, amelyek nélkül ennek a kontinensnek a jelenét nem is lehetne értelmezni. Az egyetemes reneszánsz pápaság korának hanyatlása, az egyház tekintélyelvűségének csökkenése, a nemzet tudat, a nemzeti egyházak kialakulásának folyamata, teokratikus világszemlélet és demokratikus életgyakorlat (zsinat-presbiteri elv), később a felvilágosodás korában a feudális rendszer felbomlása, a szekularizáció intézményének kialakulása mind ide gyökerezethető.

Az egyházi aspektus is legalább ilyen nagy ívű változásokat idézett elő, hiszen a hit, a spiritualitás közemberre vonatkozó személyes vonatkozását, felelősségét teremtette meg a Sola Fide. A Biblia, a liturgiák, az énekeskönyvek, a káték nemzeti nyelvekre történő fordítását és megalkotását idézte elő a Sola Scriptura elve. Az újjászületés, a keresztyén család, a felelős polgár, a keresztyén életgyakorlatot, a bizonyágtevő egyházképet, az evangélium életet megújító erejét adta vissza a Sola Gratia és Solus Christus elvének újragondolása és megélése.

Mik voltak azok a tényezők, amelyek ilyen sikerre vitték a reformáció ébredésének csodáját, amely valóban új világot teremtett, olyat amiből ma is élünk hívők és hitetlenek egyaránt? Megtalálni azokat

az analógiákat, keresztyén önazonosságokat, amelyek által ma is hatást tudunk gyakorolni világunkra, egyházunkra és önmagunkra.

A válaszokat sokan keresik főleg ebben az évben, mégis fontos hangsúlyozni azt, hogy a reformáció mozgalma alapvetően nem a közéleti, társadalmi és egyházi struktúráját átalakító, új világrendet teremtő szándékkal robbant be a XVI. század világába. Nem egy reformkísérlet volt csupán, amely akkor a politikai, az egyház és a közéleti kontextus miatt 1517 után végre sikeres fordulatot vett, hanem egy nagyon bölcs, alázatos és biblikus visszatekintés, az igei örök érvényű igazságok újrafogalmazása a személyes megújulás és az újjászületés által.³ Az előreformatori mozgalmak⁴ Luther, Kálvin és többi reformátor nem az egyéni karrierjüket kívánták megújítani, hanem elkötelezték magukat az Isten eredeti világrendje és értelmezése mellett, az apostoli kor evangéliumi szolgálata mellett és felvállalták az elköteleződésüket a rábízottak felé.

Hol és hogyan lehet megtalálni a kontinuitását a XVI. század örökségének reformatori hagyatékát a XXI. században az 500. évfordulón?

Miként lehet értelmezni azt az üzenetet és azt az Istent, aki hitünk szerint a világ kezdetétől annak végéig, mindörökké ugyanaz marad, akiben a változásnak árnyéka sincsen. Amennyiben erre a kérdésre a világ felé is hitelesen kommunikált és megélt válaszokat találunk és képviselünk, akkor Isten általunk is elindíthat egy világot, közösségeket és életeket formáló reformációt, amely az Ő kegyelme által időről időre megújítja, újjáteremti az övét.

Claus Westermann „Az ószövetség teológiájának vázlata”⁵ című munkájában a teremtésről, a teremtő Istenről, mint az élet mellett elkötelezett Istenről beszél, akit úgy kell értelmezni, mint mindennek

³ Gondoljunk itt Luther Márton felismerésére, amit a római levél alapján megértett: „Az igaz ember, pedig hitből él.” Róma 1, 17/b.

⁴ Természetesen ide értendők az előreformátorok és mozgalmaik: Vald Péter (Franciaország), John Wycliff (Anglia), Husz János (Cseh), Girolamo Savonarola (Italia) stb.

⁵ Claus Westermann: Az Ószövetség teológiájának vázlata, a Budapesti Református Teológia Akadémia, Budapest 1993, ISBN 963 04 3013 4 83. oldal

az eredőjét. Nem is lehet másként róla beszélni csak úgy, mint mindennek (létezésnek, tudatnak és világnak) alkotójáról.

„Istenről beszélni azt jelenti, hogy az egészről beszélni. Amikor az ember Istenhez kiált, arra gondol, aki mindent kezében tart; amikor az ember Isten dicsőíti, azt dicséri, aki az egész ember lét és gondolkodás korlátain túl mindent áttekint és az egésznek értelmét ismeri”⁶

Ennek az értelmezésnek alapján tekintsük át azt, a mi számunkra, mint kijelentés megadatott Isten által: „A titkok az Úréi, a mi Istenünkéi; a kinyilatkoztatott dolgok pedig a miénk és a mi fiainké mind örökké”⁷ (5Móz 29,29).

Az Isten elköteleződésének teológiai értelmezése⁸:

1. Isten elköteleződése a teremtet világhoz és az emberhez, mint képmásához (creatio ex nihilo, imago Dei).
2. Isten elköteleződése az ő ígéreteihez, kegyelméhez és megváltásához (sola gratia, solus Christus).
3. Isten elköteleződése az ő választottai mellett az emberi közösség, mint bizonyosság tévő gyülekezet. (coetus electorum, communio sanctorum, Corpus Christi)

A megfogalmazott tézisek megértése nem csupán elvi teológiai válaszokat adhatnak nekünk, hanem jó reménységgel elvezethetnek minket azokhoz az örökérvényű igei igazságokhoz, amelyek eddig is meghatározták a keresztyén teológiai értelmezéseket. A megértés támogatása érdekében a Heidelbergi Káté Apostoli Hitvallásra vonat-

⁶ Claus Westermann: Az Ószövetség teológiájának vázlata, a Budapesti Református Teológia Akadémia, Budapest 1993, ISBN 963 04 3013 4 83. oldal

⁷ Szent Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest 2011. ISBN 978 963 300 897 3

⁸ Az elköteleződés teológiája alatt az alábbi teológiai fogalmakat értem: a teremtet (creatio ex nihilo), a gondviselést (providentia és gubernatio), azt a világot értem, amelyet Isten megtart a maga dicsősége miatt (theatrum Glorae Dei). Ebből ered Isten ígéreteinek, kegyelmi kiválasztásának (predestináció) és megváltásának (satis factio) ténye, amihez Ő hűségesen tartja magát mindörökké. Az emberi elköteleződés alatt: a megváltás személyes felismerése által született tudatos keresztyén válaszok alatt értem az egyház, a család és a hazához való elköteleződést, mint Isten kegyelmi kiválasztásra adott emberi válaszokat.

kozó kérdéseit vizsgáljuk meg, amelyek csokorba szedték az adott témában az összegyűjtött igei, dogmatikai és etikai válaszokat.

1. Isten elköteleződése a teremtet világhoz és az emberhez, mint képmásához

A Heidelbergi Káté 26. Kérdés felelete így hangzik:

„26. K.: Mit hiszel e szavakkal: „Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtményében”?

F.: Azt, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus örökkévaló Atyja, aki a mennyet és földet minden benne lévővel semmiből teremtette és örök tanácsa és gondviselése által mindezeket még most is fenntartja és igazgatja: az Ő Fiáért, Krisztusért, nekem Istenem és Atyám. Akire annyira rábízom magam, hogy semmit sem kételkedem a felől, hogy összes testi és lelki szükségeimről gondoskodik. Sőt javamra fogja fordítani mind azt a rosszat, amit e siralomvölgyben rám bocsát. Mert megteheti azt, mint mindenható Isten. És meg is akarja cselekedni, mint hűséges Atya.”⁹

Az Apostoli Hitvallás magyarázatában a Káté, az alábbi igazságot határozza meg: Az Atya értelmezése Jézus Krisztuson keresztül válhat érthetővé. Jézus a János evangéliumában ezt egyértelműsíti, mikor arról beszél a tanítványainak, hogyan lehet Istenhez, a mennyei hazába eljutni. Tamás kérdése Jézushoz, akár a mai kor emberének kérdése is lehet, sőt örökérvényű problematikája ez az Istent kereső embernek, hogyan lehet meg tudni Isten hol van, és hogyan lehet hozzá eljutni? „Monda néki Jézus: Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanem én általam” (Jn 14,6).¹⁰

Victor János e kérdés-feleletnek magyarázatában azt húzza alá: „Aki figyelmesen olvassa a Káté a teremtet Istenről szóló 26. feleletét, annak feltűnhet, hogy kétszer is említés történik benne Jézus Krisztusról. Mindjárt a felelet elején úgy van szó itt Istenről, mint a mi Urunk Jézus Krisztusnak örökkévaló Atyjáról, és a továbbiak során

⁹ Heidelbergi Káté, Kálvin János kiadó, Budapest 2008. ISBN 978 963 558 059 0 47. oldal

¹⁰ Szent Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest 2011. ISBN 978 963 300 897 3

azt a hitvallást adja a Káté mindnyájunk ajkára, hogy ez az Isten az Ő Fiáért, Jézus Krisztusért, nekem is Istenem és Atyám. Mit jelent ez? Nyilván nem-csak a megszokott keresztyén kifejezőmód vezet ebben a Kátét. Felesleges szólamokkal nem szokta ékesíteni előadás-módját. Valami komoly oka van arra, hogy Jézus Krisztust Isten-teremtő munkájával kapcsolatban így emlegeti. De mi ez az ok? Miért nem halaszthatja a Jézus Krisztusról, az Isten Fiáról való hitvallást későbbre, amikor az Apostoli Hitvallás második cikkelyével kapcsolatban úgyis az lesz a dolga, hogy ez alatt a cím alatt: A Fiú Istenről, elmondja a Jézus Krisztusban való hit hitvallását? Nem volna-e tisztább egész gondolatmenete, ha itt szigorúan megmaradna még az Atya Istenben és az Ő teremtő hatalmában való hit megvallásánál, és azután térne csak rá, mint ehhez hozzájáruló többletre, a Fiú Istenről szóló vallástételre, aki Jézus Krisztusban jelent meg számunkra?¹¹

Victor János magyarázata azért elgondolkasztató, mert a keresztyénség mai értelmezésének aktuális problémáira választ adhat nekünk.

a. Honnan induljunk ki az Istenről szóló bizonyosságtételünkkel mai világunkban?

b. Hogyan értelmezzük e szekularizált és liberális világba Isten teremtő, fenntartó és embert megváltó munkáját?

A kérdésekre Victor János azt az egyértelmű választ adja, hogy mindent Jézus felől kell vizsgálni, még az Atya értelmezését, a teremtés csodáját, az ember létezését, a gondviselést és a megváltást is. Mit érne ennek a világnak az a bizonyosságtétel önmagában, hogy Isten teremtő és mindenható, ha nem tennénk rögtön hozzá, hogy az Isten Jézus Krisztusért mennyei Atyánk is. Nem véletlen, hogy a jézusi imában a megszólítás olyan gyermeki módon kezdődik, mert Isten elkötelezte magát az ember mellett, bármennyire is szokatlan, felfoghatatlan és érthetetlen. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy Isten bármitől és bárkitől függene, hiszen Isten mindenhatósága, szuverenitása nem függhet semmitől és senkitől. Azt azonban mindenkép-

¹¹ <http://docplayer.hu/287423-A-heidelbergi-kate-1-85-kerdes-feleletenek-magyarazata.html> 75. oldal

pen érdemes lenne végig gondolni, hogy a modern teológia oltárán nem áldoztuk-e fel, azt a legfontosabbat, amely megkülönböztet bennünket minden más vallástól, hogy a világ kialakulásának és fenntartásának értelmezése, az emberi lét értelme csakis Isten felől értelmezhető még pedig idézett jánosi ige alapján. Hiszen mindennek csak akkor van értelme, az életünknek, a hivatásunknak, a szaporodásunknak, az észnek és az értelemnek, ha a kanti igazság megvalósul: az Isten létezése, valósága a *gyakorlati ész posztulátumává* lesz.

Hans Küng az Apostoli Hitvallás magyarázatában¹² részletesen kitér arra, hogy az Isten személyének elfogadásához a kereső emberben két pólusnak kell működnie: *az észnek és a szívnek*, e kettő által alakulhat ki az: *az értelmes bizalom*. Ennek az aktusa az, amely felismerheti Istent és elfogadhatja őt, mint teremtő, fenntartó és megváltó személyes Ur.

Isten tehát elkötelezte magát e teremtet világ mellett, mikor eldöntötte e világ ne maradjon üres és kietlen, hanem életet teremt, embert formál és megvált önmagáért.

2. Isten elköteleződése az ő ígéreteihez, kegyelméhez és megváltásához

Istennek szava már az Ószövetségben úgy jelenik meg, hogy az mindig Isten cselekvő akaratával párosul és soha nem tér vissza dolgavégezetlenül. Ezt az alapvetést a zsoltáros így fogalmazza meg: „Mert az Úr igéje igaz, mindenben hűségesen cselekszik” (Zsolt 33,4).¹³

Westermann¹⁴ ez ige kapcsán elmondja a kijelentés egy folyamat, amely a kijelentő által kezdődik, aminek mindig van látható, mérhető eredménye az ember életében. Így volt ez a teremtés, a szabadítás, az egyesek megszólítása alkalmával is, megszólal (teofánia) és cselekszik (epifánia). Ehhez a kimondott szóhoz Isten mindenkor mindenidő-

¹² Hans Küng, Credo, KÓDEX nyomda Győr 1997. ISBN 963 550 204 4 20. oldal

¹³ Szent Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest 2011. ISBN 978 963 300 897 3

¹⁴ Claus Westermann: Az Ószövetség teológiájának vázlata, a Budapesti Református Teológia Akadémia, Budapest 1993, ISBN 963 04 3013 4 21. oldal

ben ragaszkodik, úgy formálja ezt a világot és az eseményeket, hogy ez a kimondott szó valósággá legyen.

A Bibliában szereplő megszólítottak erről tesznek bizonyosságot és ennek a csodájából élnek a mindennapokban. Így válhat érthetővé, hogy Isten nemcsak a nagy alkalmak, hanem a hétköznapi istene is.

Gondoljunk a megszólított Ábrahámra, aki ezt a teofániát átéli és olyan hatással volt rá, hogy képes volt a maga és családja életét felszámolni és engedelmesen elindulni az Isten által kijelölt új cél felé, hogy a mindennapokban megélhesse az epifániát is. Méghozzá az emberi élet szürke hétköznapi kérdéseiben is, mint például vitája a testvérével vagy a gyermekvállalás kérdésében.

Gondoljunk Mózesre, akinek azt kellett elhinnie, hogy ellenséges országban, egy kétes szabadításban Isten választott eszközékként, engedelmeskednie kell egy számára ismeretlen Istennek, aki a világ legnagyobb és legerősebb birodalma ellen, egy bottal indítja el a szolgálat útján.

Gondoljunk Illésre és a prófétákra, akik sokszor nemcsak az ellenség ellen, hanem legtöbbször a sajátjaikkal kellett komoly harcot vívniuk, hogy elmondhassák a rábízott üzenetet, természetesen abból kiindulva, hogy Isten kiválasztotta és megszólította őket, hogy küldöttéi legyenek.

Westermann¹⁵ még egy fontos kérdésre is rávilágít, az Isten kijelentésének alakulása az ember profán világában attól függ, hogy az ember milyen választ ad Isten kijelentésre. Ez a válasz az ember részéről mindig két szempont szerint vizsgálendő: *Az ember verbális válasza és az ember válasza a cselekedetei által.*

Erre a válaszra az ember csak hit által képes és ezt reformáció fedezte fel újra, mikor Luther kimerte jelenteni a 95 tételében többek között, hogy az üdvösség nem megvásárolható érdem, hanem egyedül Jézus érdeméért, kegyelem által lehet üdvözülni hit által.

De mit is jelent az igaz és üdvözítő hit? Izgalmas kérdéseket vett ez fel ma is, hiszen manapság kimerné azt kijelenteni, hogy az igaz hit, az üdvözítő hitet én egyházam, az én vallásom gyakorolja. Újra a val-

¹⁵ Claus Westermann: Az Ószövetség teológiájának vázlata, a Budapesti Református Teológia Akadémia, Budapest 1993, ISBN 963 04 3013 4 24. oldal

lások teljes keveredésében él az emberiség egésze, pluralista és politeista¹⁶ társadalmakban él még a keresztyénség is, gondoljunk csak a magyarországi vallási kontextusra, az európai vallási és etnikai keveredésekre, feszültségekre. A Heidelbergi Káté 21. kérdés felelete így fogalmazza meg az igaz hit jelentését:

„21. K.: *Milyen az igazi hit?*

F.: Az igazi hit nemcsak oly bizonyos tudás vagy ismeret, melynél fogva igaznak tartom azt, amit Isten az Ő Igéjében kijelentett nekünk, hanem erős bizalom is, melyet az Evangélium által gerjeszt szívemben a Szent Lélek, hogy nemcsak másoknak, hanem nekem is bűnbocsánatot, örök igazságot és üdvösséget ajándékozz Isten ingyen kegyelméből, egyedül Krisztus érdeméért.”¹⁷

A Káté három fontos dolgot emel ki dogmatikánk szerint: biztos ismeret (certa notia), igaznak tartás (assensus) és szívbeli bizodalom (fidutia). Victor János kettőt magyaráz meg részletesen, ami számunkra fontos lehet jelen korunkban ismeret és a bizalom: „a hit ismereti elemével foglalkozunk, emeljük ki, hogy a Káté szövegében ez a szó: bizonyos, hangsúlyosnak értendő. Ha hangsúlytalan volna, azt jelentené: egy bizonyos valamilyen fajta ismeret is szükséges. Hiszen a Káté egészen pontosan megmondja a továbbiakban – mindjárt rá is térünk – milyen ismeretről beszél. De erről az ismeretről azt állítja az elébe tett jelzővel, hogy nem tapogatózó, nem kétségeskedő, nem olyan, hogy talán így van, sőt bizonyára így van, de utóvégre ki tudja, csakugyan így van-e, hanem szilárd és határozott. Megtámadhatják persze kételyek is. Csak annyiban lehetőség maradhat hit a hit, amennyiben fölébe tud kerekedni az ilyen kételyeknek”¹⁸

¹⁶ Idén egy ifjúsági táborba merült fel kérdésként: az iszlám istene ugyanaz, az Isten, mint ami a keresztyéneké? Így derült ki számomra, hogy fontos magát a keresztyénség Istenét is megismertetni az emberekkel, mert nem evidencia, hogy tudják és ismerik azt, akiről mi beszélünk.

¹⁷ Heidelbergi Káté, Kálvin János kiadó, Budapest 2008. ISBN 978 963 558 059 0 47. oldal

¹⁸ <http://docplayer.hu/287423-A-heidelbergi-kate-1-85-kerdes-feleletenek-magyarazata.html> 64. oldal

Mindenképpen kiemelendő, hogy ez a hit nem hiszékenységre épül, nem változó értékekre, nem egy változó szeszélyes sorsra, hanem egy szikla szilárd kijelentésre, amely a mai világban sokkal inkább hiánycikként értelmezhető, mint reformátor eleink idejében. Multikulturális, virtuális, változó világ, amely kétségbeesetten keresi a biztos ismereteket, amiben bízhat, amire építhet, hiszen bizalomválságos korban él, az emberiség és eltűntek az abszolút tekintélyek a közéletből, a nem változó igazat mondó, hiteles üzenetek. Az evangélium Isten szeretetének elkötelezett igazsága, megélt valósága, amely kiutat mutathatna sokaknak. Ez a hívők seregének egyetemes küldetése és feladata és ennek a szolgálatnak e fénylő, e világ fölé emelő erejét veszítettük el ki tudja hol és mikor. A megújulás titka a nem elvi teológia megújításának útján keresendő, hanem a közéletformálásában, a gyakorlati teológia újraértelmezésében, az igehirdetés bolondságában, a keresztyén életgyakorlat megélésében, az Isten kijelentő szavára megélt válaszainkban.

Török István¹⁹ etikájának első részében, mikor a keresztyén erkölcs kérdéséről beszél, akkor újszövetségi textussal mutat rá ugyanerre az igazságra. A Péter pünkösdi prédikációjának első mondatát idézi: „Halljátok meg e beszédek...” (ApCsel 2,14)²⁰. Tudjuk, hogy ennek a prédikációnak milyen hatása volt a gyülekezetre a hallgatóságra nézve, de mindez semmit nem ért volna, ha az emberek válasza nem párosult volna ehhez: „Mit cselekedjünk atyámfiai férfiak?” (ApCsel 2,37)²¹. A választ ismerjük 3000 ezer ember megkeresztelkedett és megszületett az egyház, a gyülekezet a hívők közössége, összhangba került az Isten megszólítása elköteleződése az ember felé, az evangélium meghirdetése és az ember önmagát elkötelező cselekvő válasza.

Így válhat valóra az, amit megtérésnek újjászületésnek nevezhetünk, amire ma is egyedül Isten Szentlelke képes, ami felragyogott 1517-ben is és reméljük egyszer a mi nemzedékünket is megújítja majd, hogy a XXI. század keresztyénsége Európában megint a ke-

resztyén értékrend szerint élje az életét. Hiszen a keresztyén etika szerint a teremtett világ és az embernek életre hívása Isten szándéka szerint nem öncélú akció volt csupán. A keresztyén etika szerint Isten dicséretéhez hozzá tartozik az „teremtési rendek”²² megismerése és annak megtartása és gyakorlása mindenkor minden időben.

3. Isten elköteleződése az ő választottai mellett az emberi közösség, mint bizonyosság tévő gyülekezet

Ennek megértése miatt mindképpen tisztázandónak tartom azt a mai korunkban, hogy mit értünk egyház alatt, hiszen visszatérő kérdése volt ez az apostoli kornak, a középkor reformációi mozgalmainak és jelen korunknak is.

Mit értünk egyházi közösség alatt? Természetesen a dogmatikai válaszokat szem előtt tartva fontos lenne definiálni önmagunknak is, hogy mit értünk ma az egyház fogalma alatt. Egy vallási nézeteket valló emberek közösségét, a jelenlévő egyházi struktúrát - minden felekezet sajátos felépítését beleértve-, az állami törvények által bejegyzett egyházakat, azokat akik imaházakat és templomokat tartanak fenn szakrális célokkal?

Mert az Isten, akár az ószövetséget vagy az újszövetséget vizsgáljuk, kiválasztotta és összegyűjtötte az övéit, azzal a céllal, hogy elő közösséget alkosson velük. Az apostoli korban, a középkorban és jelenkorunkban sem képzelhető el, úgy az egyház, mint egy történelmi emlékhely, mint egy egyesület, ahol jó szándékú emberek összegyűlnek és csinálnak valamit.

A dogmatika szerint az egyház a kiválasztottak közössége (coetus electorum), a szentek közössége (communio sanctorum) és a Jézus teste (Corpus Christi). Mindhárom egyértelműen arra mutat, hogy hit megvallása és gyakorlása nem válhat egyes emberek öncélú attrakciójává. A hit értelme a megszólított emberekben is csak akkor tölti be az Istentől rendelt szerepét, ha kollektivizálódik. Az ószövetségi teológia egyértelműsíti ezt a kultusz, a hit gyakorlás együttes

¹⁹ Török István: Etika Kolozsvár, 1997. 13. oldal

²⁰ Szent Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest 2011. ISBN 978 963 300 897 3

²¹ Szent Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest 2011. ISBN 978 963 300 897 3

²² Török István: Etika Kolozsvár, 1997. 111. oldal

megélése által. Az újszövetség sem mond ellent ennek, még akkor sem, ha Jézus folyamatosan hangsúlyozza és gyakorolja a személyes bensőséges meditatív kapcsolatot az Atyával, hiszen minden prédikációja, tanítása és gyógyítása közösséghez köthető és kapcsolható. Még a megdicsőülés hegyére is felvitte a kiválasztottakat, a gecsemáné kertjében is kérte imádkozzanak vele együtt. Egyértelműen kimondható, hogy Isten elkötelezte magát arra vonatkozólag, hogy mindig minden időben, kiválasszon egyeseket a vele való közösségre, hogy miért fontos ez neki, ezt csak a szeretet értetheti meg velünk az, amit Jézus mondott a vőlegényről és az ő menyasszonyáról, amit a próféták által hirdetett meg Isten, mikor a féltő szeretetről beszélt.

A Heidelbergi Káté így vall az anyaszentegyházról:

„54. K.: Mit hiszel a közösséges keresztyén Anyaszentegyházról?

F.: Hogy Istennek Fia az egész emberi nemzetségből Szentlelke és Igéje által, az igazi hitnek egységében magának az örökre kiválasztott gyülekezetet gyűjt egybe a világ kezdetétől fogva annak végéig. Azt oltalmazza és fenntartja. És hogy annak én is élő tagja vagyok és örökké az is maradok.”²³

Érdemes felfigyelni Viktor János teológiai élelítésére, amely tájékozódási pontunk lehet a mai kor kihívásával szemben is, mikor értelmeznünk kell az egy egyház fogalmát, a szekták és más vallások kérdését. „Nyilvánvaló, hogy az az egyház, amelyről a Káté beszél, csak „egy” lehet. Ha Isten Fia ugyanazon Szentlelke és Igéje által hív létre magának és tart meg az idők minden viszontagsága közepette egy kiválasztott gyülekezetet, akkor az nyilvánvalóan nem lehet több, hanem csak egy.”²⁴

Összefoglalva és természetesen szem előtt tartva a kálvini tanítást, érdemes felfigyelni arra, hogy a mi Istenünknek egy egyháza van, ahol az Ő Lelke és Igéje életeteket formáló, közösségeket teremtő hatalomként megjelenhet és állandó jelenléte által építheti, formálhatja az övét. Ez egy oda-vissza történő „kommunikáció” által való-

²³ Heidelbergi Káté, Kálvin János kiadó, Budapest 2008. ISBN 978 963 558 059 0 54. oldal

²⁴ <http://docplayer.hu/287423-A-heidelbergi-kate-1-85-kerdes-feleletenek-magyarazata.html> 123. oldal

sul meg, ahol Isten szólhat és azt őt hallgatók válaszolnak szóban és tettekben egyaránt.

Az újkori egyháznak ebben valóban paradigmát kell váltania, hogy ne csak a statikus egyházi struktúrák keretein belül éljen, hanem élő kövekként egymásra épülve hirdessék annak az Istennek fel-séges dolgait, amelyik el és kihívta őt az életre. Így válik értelmezhetővé a paradigmaváltás a misszióban, amely XXI századi módon hirdeti az örökkévaló üzeneteket a mai kor emberének életéről és a mai kor Istenéről.

Végül hadd idézzem David J. Bosch könyvéből azt a megoldást, ami talán a mai kor legtöbb teológusa által elfogadható tézis. A szerző az időszerű missziológia kérdéskörén belül a kettős megbízatásáról beszél a hívőknek, az egyháznak. Ezt a kettős megbízatást abban az értelemben használja, hogy az evangelizálás és a társadalmi felelősség vállalás viszonya, hogy valósuljon meg a jelenkor egyházának életében: „Meg vagyok győződve arról, hogy ha az egyház legfőbb hivatása gyakorlásához visszatérve hirdetné az evangéliumot, és az embereket Krisztushoz térítené, sokkal nagyobb hatást gyakorolna az emberek társadalmi, erkölcsi és pszichológiai szükségleteire, mint bármilyen más módon. A történelem legnagyobb társadalmi mozgalmi közül nem egy jött létre annak eredményeként, hogy egyes emberek megtértek Krisztushoz. Ezek szerint az evangelizálás úgy viszonyul a társadalmi felelősségvállaláshoz, mint a mag a gyümölcs-höz”²⁵

Isten elkötelezte önmagát ehhez a teremtett világhoz, az ő kijelentett Igéjéhez, képmásához az emberhez, hogy közösségben éljenek egymással Isten dicsőségére és a másik örömeire. Élünk és szolgálunk ennek erejével és örömeivel építsük ez által Isten országát és igazságát, az Ő egyházát, hogy életünk legyen és bővítködhessünk általa.

²⁵ David J. Bosch: Paradigmaváltások a misszió teológiájában, Harmat Kiadó és Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet, Budapest 2005. ISBN 963 9564 35 4. 372. Oldal

FELHASZNÁLT IRODALOM

- WESTERMANN, Claus: Az Ószövetség teológiájának vázlata, a Budapesti Református Teológia Akadémia, Budapest 1993, ISBN 963 04 3013 4
- BOSCH, J. David: Paradigmaváltások a misszió teológiájában, Harmat Kiadó és Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet, Budapest 2005. ISBN 963 9564 35 4
- ARCHER, L. Gleason: Az Ószövetségi bevezetés vizsgálata, KIA, Budapest 2001 ISBN 963 86148 5 4
- KÜNG, Hans: Credo, KÓDEX Nyomda Győr 1997. ISBN 963 550 204 4
- Heidelbergi Káté, Kálvin János kiadó, Budapest 2008. ISBN 978 963 558 059 0
- SOGGIN, J. Alberto: Bevezetés az Ószövetségbe, Kálvin Kiadó, Budapest 1999. ISBN 963 300 771 2
- MORRIS, Leon: Az újszövetség teológiája, KIA, Budapest 2001. ISBN 963 86148 1 1
- GOPPELT, Leonhard: Az újszövetség teológiája, Református Zsinati Iroda, Budapest 1992.
- Szent Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest 2011. ISBN 978 963 300 897 3
- TÖRÖK, István: Etika Kolozsvár, 1997

INTERNETES FORRÁSOK:

- <http://docplayer.hu/287423-A-heidelbergi-kate-1-85-kerdes-feleletenek-magyarazata.html>
- <http://reformacio2017.hu/rolunk/>

Bohács Béla:¹

A reformáció jubileumi évének méltó megünneplése Zétényben

Zétény Királyhelmectől 10 km-re észak-nyugatra, a Felső-Bodroghköz észak-nyugati részén a Latorca bal partján fekszik.

A régészeti leletek tanúsága szerint a község területén már az új kőkorból, a hallstatt korból és a római korból is éltek emberek. Zétényt 1233-ban említik először okiratban „Izdehen” alakban. Már ekkor egészen a 15. századig a Makó család birtoka. 1391-ben „Zeten”, 1409-ben „Zetun”, 1476-ban „Zetnen” néven szerepel a korabeli forrásokban. 1470-ben az Uporiaknak, 1475-ben a leleszi konventnek is voltak itt birtokaik. 1490-ben a Zetényi Csukás család kapta hűbéri birtokként.

Várát a 15. században említik először. 1545-ben a Beöthyek. 1548-ban Malomy György és Némethy Ferenc tokaji várkapitány birtoka lett. A Ferdinánd és Szapolyai János közti trónharcok során Némethy Szapolyai oldalára állt. 1558-ban Ferdinánd vezére Telekessy Imre kassai kapitány a várat háromnapos véres ostrom után vette be, a magát megadó őrséget levágta. 1594-ben a Rákócziaké lett. A vár 17. században már romos volt, 1670-ben a Bocskay család birtoka lett. 1686-ban I. Lipót Zétényt Klobusitzky Ferencnek adományozta. A Klobusitzkyak a romos várat tornyos, nagyszabású kétemeletes kastéllyá építették át, majd a 19. században klasszicista stílusban felújították. A második világháborúban súlyosan megsérült és maradványait a lakosság széthordta. Mára, szinte nyoma sem maradt.

A falu 1598-ban a Rákóczi, a Zay, a Melit és a Telegdy családé. A Sennyeiek 1629-től birtokosai a településnek. 1557-ben Zétény 2 portáig adózott.

¹ Prof. ThDr. Bohács Béla, PhD. katolikus teológus, az Eperjesi Egyetem Görög-katolikus Teológiai Kara Rendszeres Teológiai Tanszékének oktatója. E-mail: vojtech.bohac@unipo.sk